

a konečně Miroslav Tížik vnesl do rozpravy zajímavé téma emocionality a racionality – a to nejen v kontextu teorie náboženství.

Závěrečný blok (ač konaný druhý den odpoledne) byl stejně hojně navštíven, ostatně posluchači a diskutéři byli odměněni vysoce kvalifikovanou informací Dilbar Alijevové o tom, jak byl recipován Durkheim zejména v americké sociologii nedávných desetiletí, i když čas nedovolil rozvinout některé teze a úplněji zargumentovat obvykle nepředpokládané durkheimovské vlivy u etnometodologů a jiných tzv. interpretativních sociologů (zejména u Goffmana, ale také u Garfinkela). Radim Marada z Masarykovy univerzity v brilantním výkladu ukázal, jak lze využít podnětu z raného Marxe o „milující bytosti“ (později transformované v Kapitálu v teorii zbožního fetišismu – pohyb věru nečekaný) k výkladu Durkheimova pojetí kolektivních představ (mj. v souvislosti se saursurovskou lingvistikou). Jan Maršálek, studující v Paříži, v neobyčejně kultivovaném vystoupení předvedl, jak Durkheim od politické filozofie k sociologii přišel, aniž zůstal politicky angažovaným občanem. Konečně David Kostlán (SÚ SAV) velmi věcně ukázal, jak jsou některé durkheimovské motivy živé třeba při analýze migračního chování a imigračních politik.

Úvodní vystoupení (Miloslav Petrusek z Prahy a Dušan Janák z Brna) byla věnována recepci Durkheima v české sociologii – nebyla nikdy zvlášť oslnivá, ačkoliv prominenti české sociologické klasiky, Bláha a Beneš, u Durkheima studovali. Byla připomenuta i jediná durkheimovská monografie z pera Jana Sedláčka, která ač psána v těžkých dobách, si zachovává svou nesmírnou akribií trvalou platnost.

Snad jediná poznámka k obecnému zamýšlení. Používání „zobrazovacího stroje“, který promítá text a obrazy, je užitečné, ale jako užitečné musí být užito funkčně. Někteří referující se totiž natolik spolehli na text promítnutý na plátně, že jej prostě čet-

li, jiní sice promítli text, ale vyprávěli o něm jiným, což naprosto rozptylovalo pozornost. Klasická rétorika asi zmizí stejně, jako sms zprávy vytlačí epistolární kulturu. Ale to není povzdech staromilce – to je výzva k tomu, aby se nástrojů, jež lidé vymysleli, používalo s mírou a rozumem. Jinak hrozí, že dojde k částečnému zatmění rozumu a k lehkému otupení ducha, který se nebude schopen soustředit na delší nepsané souvětí.

I tento přehled snad jasně ukazuje, že Klasika, jak patrně, lze číst inspirativně a akademické setkání je možné uspořádat tak, aby všichni přítomní odcházeli či rozjížděli se do svých domovů ne-li přímo poučení, tedy rozhodně aspoň na nějaký čas naladění na durkheimovskou vlnu. Slovenským sociologům je třeba poděkovat a uvážíme-li, že „vyhrožují“, že za tři roky bude konference weberovská, je na čase přemýšlet o tom, zda jsme dostatečně vybaveni k tomu, abychom byli slovenským kolegům důstojnými partnery. A možná nejenom na téma weberovské.

-mp-

Webové stránky konference:

<http://www.sociologia.sav.sk/podujatia.php?id=1173>

International Conference on Survey Methods in Multinational, Multiregional, and Multicultural Contexts (3MC)

Berlín, 25.–29. červen 2008

Mezinárodní srovnávací šetření představují rychle se rozvíjející oblast současného společenskovedního výzkumu s nepřehlédnutelnými výsledky, současně však před nimi nadále stojí mnohé metodologické výzvy. Obojí bylo na pořadu konference *International Conference on Survey Methods in Multinational, Multiregional, and Multicultural Contexts (3MC)*, která se konala na Berlin-Brandenburg Academy of Sciences

and Humanities ve dnech 25. až 29. června 2008.

Vývoj mezinárodního komparativního sociálního výzkumu lze dle jednoho z klasiků (Tom W. Smith) periodizovat zhruba od 50. let, kdy se po jakési předešlé v podobě národních dotazníkových šetření začínají objevovat první sporadické pokusy o mezinárodní porovnání a realizace srovnávacích průzkumů ve více zemích současně. Od první poloviny 70. let pak nastupuje fáze druhá, v podobě velkých organizovaných mezinárodních projektů, jako je ISSP, Eurobarometer, WVS nebo průzkumy globalizujících se komerčních organizací. Konečně současná fáze podle Smithe začíná na přelomu milénia a lze ji označit jednoduše jako éru ESS. V tomto modelu jde o silně centralizovaný přístup, který klade enormní nároky na kvalitu dat a hluboce se angažuje v metodologickém výzkumu vlastních možností (a tedy možností komparativního výzkumu jako takového – ostatně právě European Social Survey se stal v průběhu celé konference asi nejfrekventovanějším mezinárodním výzkumem, bylo mu věnováno hned několik příspěvků a jeho data se objevovala v mnoha dalších; dojem sdílený mnoha badateli v sociálních vědách, že ESS je v současné době vlajkovou lodí mezinárodního srovnávacího výzkumu, tak Berlínská konference ještě umocnila).

Složení samotného organizačního výboru (Janet Harkness, Michael Braun, Brad Edwards, Lars Lyberg, Peter Ph. Mohler, Timothy Johnson, Beth-Ellen Pennell, Tom W. Smith, Fons van de Vijver) již dlouho předem slibovalo kvalitní podujetí, v pozadí nezůstal ani věhlas hlavních přednášejících (Sydney Verba, Willem Saris, Norman Bradburn, Norbert Schwarz, Gordon Willis, Edith de Leeuw, Richard Hilmer, Jaak Billiet, Peter Lynn, Colm O'Muircheartaigh ad.). Na poměrně velkoryse pojatém setkání odborníků z různých oblastí sociálního výzkumu a z nejrůznějších částí světa byl komparativní výzkum pojat jako široká

struktura vzájemně provázaných oblastí. Svým záběrem, strukturou i hloubkou a také díky skutečnosti bezprostředního setkání mnoha badatelů, zainteresovaných jejich dílčími přístupy ve společném tématu, lze konferenci jako takovou bezesporu považovat za důležitý stavební kámen metodologie komparativních šetření.

Náplň konference v podobě řady tematických okruhů pokrývala prakticky celý proces realizace komparativního výzkumu: design otázek, interpretace, paměť, kognice, komunikace a kultura, styly odpovídání, překlad a adaptace, pretest, výběrové procedury, způsob sběru dat, nonresponse, chyba měření, standardy kvality, vážení a adjustace, harmonizace dat, analýza a validizace, Item Response Theory, strukturní modelování, hierarchické lineární modelování, nástroje a dokumentace, etika srovnávacího výzkumu a další. Kromě zmíněných byly samostatné bloky věnovány také komparativnímu výzkumu řady meritorických témat, jako například práci, volbám, vzdělání, zdraví, rodině a genderu, sociálnímu kapitálu nebo bohatství. Samotné třídní konferenci navíc předcházela střední série osmi tréninkových kurzů, které se v rozsahu cca čtyř hodin podrobněji edukativně věnovaly vybraným aspektům (námtkou: pretest dotazníku v multikulturním výzkumu, použití Data Documentation Initiative (DDI), způsoby sběru dat, design a implementace komparativních výzkumných nástrojů atd.). Díky takto bohatému programu měli návštěvníci jedinečnou příležitost poznat během relativně krátké chvíle celou šíři aspektů, s nimiž se setkají nejen všichni, kteří se chtějí podílet na realizaci komparativních šetření, ale také každý, kdo chce data komparativního výzkumu být jen využívat.

Organizátoři si dle vlastních slov nekladli za cíl uspořádat konferenci, která by nějakým způsobem završovala poznání v dané oblasti. Naopak, z většiny obecněji laděných příspěvků bylo zřejmé, že ani badatelé, kteří se dílčími problémy kompara-

tivního výzkumu již roky intenzivně zabývají, nedisponují jednoznačnými poznatky a jednoduchými radami. Nováčka v oblasti sociálněvědní metodologie by možná návštěva takovéto konference dokonce přivedla k přesvědčení, že přes takové množství problémů a úskalí, jaké zde bylo prezentováno, není možné se přenést a komparativní výzkum z principu nemá smysl. Nicméně vývoj metodologie nejen v této oblasti jde neustále kupředu, a stav současného poznání lze proto asi nejlépe charakterizovat parafrází vyjádření jednoho z nestorů (J. Billiet): nevíme o mnoho lépe než před dvaceti lety, jak udělat kvalitní srovnávací výzkum; o mnoho lépe nicméně víme, proč takový výzkum udělat dosud nemůžeme, a hlavně, kde bádát, abychom takový jednou schopni realizovat byli. K takto vytyčené cestě postavila konference 3MC v Berlíně nepřehlédnutelný milník.

Jiří Vinopal

5. konference Evropské asociace pro sportovní sociologii (eass)

Bled, 22.–25. května 2008

Ve dnech 22. až 25. května 2008 se konala další, tentokrát již pátá konference Evropské asociace pro sportovní sociologii (European Association for Sociology of Sport – eass). Pořadatelství bylo přiděleno slovinským kolegům a ti zvolili pro konání akce místo s okolím téměř kouzelným, město Bled na úpatí Julských Alp položené na břehu jezera a s nedalekým hradem na skále. Organizační zajištění konference a velmi pestrý doprovodný program měl na starosti organizační výbor z Univerzity v Ljubljani. Mezi aktivity doplňující prezentace a diskuse zařadili organizátoři například pěší výlet na nedaleký horský vrchol (Viševnik), návštěvu historického centra hlavního města Ljubljany i praktickou ukázkou sportovní „severské chůze“ (nordic walking). Hlavní zájem zúčastněných však mířil k samotnému

obsahu jednotlivých tematických sekcí na konferenci. Od roku 2002 pořádá eass konference postupně pokrývající svým zaměřením oblasti sportu jako významného sociálního, kulturního i ekonomického jevu s mnoha přesahy do okolních sociálních prostorů. Od sportu jako nástroje integrace přes jeho roli na úrovni lokálních komunit se tentokrát pozornost účastníků zaměřila na pestré téma shrnuté do názvu „Sport, kultura a společnost“.

Ve čtvrtek, 22. 5., se účastníci shromáždili v hotelu Toplice, aby si vyslechli úvodní přivítání organizátorů a ukázkou sportovních aktivit, jako je tanec, moderní gymnastika a různé podoby obou odvětví. Poté již přišel na řadu úvodní hlavní referát profesora Jay Coakleyho z University of Colorado. Zajištění účasti tohoto světově známého sportovního sociologa, a v osobní komunikaci zároveň velmi sympatického člověka, bylo nepochybně jedním z velkých úspěchů organizátorů. Od „klíčového“ řečníka patrně málokdo čekal prezentaci konkrétní studie či přílišné ponoření se do jednoho problému a Jay Coakley se úkolu zhostil s jistou akademickou lehkostí, když v hodinové přednášce shrnul soudobý sport v jeho nejširších kulturních přesazích a posoudil a ilustroval jeho roli jako akcelérátoru a agenta moderního neoliberalismu, jenž napomáhá šíření a legitimizaci norem a vůdčích ideí, jako je soutěživost či, jak uvádí autor, „morální darwinismus“. Neméně zajímavá byla další aplikace fenoménu sportu, tentokrát na rodinu: na rodiče a děti. Sport zde hraje roli měřitelného nástroje posuzování „skutečného“ zájmu rodičů na budoucnosti jejich dětí – který je zjišťován skrze ochotu obětovat svůj čas a peníze dětským sportovním aktivitám.

Potom již nic nebránilo začátku rychlého sledu jednotlivých příspěvků rozložených do tří dnů, zpravidla v několika paralelních sekcích. Rozpis programu se zaměřoval na aktuální témata sportovní sociologie, zdaleka ne pouze v evropském kon-